

Handlingsprogram 2015–2018

Förebyggande verksamhet enligt lagen om skydd mot olyckor

Enköpings kommun

Enligt lag (2003:778) om skydd mot olyckor (LSO) ska Sveriges kommuner redovisa hur de arbetar för att upprätthålla ett med hänsyn till de lokala förhållandena tillfredsställande och likvärdigt skydd mot olyckor.

”En kommun skall ha ett handlingsprogram för förebyggande verksamhet. I programmet skall anges målet för kommunens verksamhet samt de risker för olyckor som finns i kommunen och som kan leda till räddningsinsatser. I programmet skall också anges hur kommunens förebyggande verksamhet är ordnad och hur den planeras.”

(LSO, kapitel 3, paragraf 3)

Det här dokumentet redovisar förebyggande åtgärder för skydd mot olyckor i Enköpings kommun under mandatperioden 2015–2018. Handlingsprogrammet beslutades i kommunfullmäktige den 14 december 2015.

Innehåll

1. KOMMUNEN	4
2. RISKBILD.....	5
2.1 Risk- och sårbarhetsanalys	5
2.2 Frekventa olyckor och dimensionerande händelser	6
2.3 Jämförelse av de vanligaste räddningstjänstuppdragen	7
2.4 Stora olyckor	13
2.5 Slutsatser av riskbild.....	16
3. FÖREBYGGANDE ARBETE.....	17
3.1 Säkerhetsarbete i kommunen.....	17
3.2 Social oro.....	18
3.3 Skolan.....	19
3.4 Systematiskt brandskyddsarbete.....	19
3.5 Utbildning.....	20
3.6 Den enskildes ansvar	20
3.7 Uthyrning och evenemang.....	20
3.8 Farlig verksamhet	20
3.9 Miljö	20
3.10 Trafiksäkerhet.....	21
3.11 Friluftsmiljöer.....	21
3.12 Tillsyn.....	21
Verksamhetsmål	22
3.13 Rengöring och brandskyddskontroll	22
3.14 Insatser för att höja förmågan att förebygga och agera vid bostadsbränder.....	23
4. ORDNING OCH PLANERING FÖR KOMMUNENS FÖREBYGGANDE VERKSAMHET OCH SÄKERHETSORGANISATION.....	23
4.1 Ansvar	23
4.2 Organisation	24
4.3 Uppföljning och utvärdering	24

5. MÅL FÖR DET FÖREBYGGANDE ARBETET 24

1. Kommunen

Enköpings kommun ligger i Uppsala län, i stråket mellan Stockholm och Västerås. Enköpings kommun består av staden Enköping och en stor landsbygd med tätorter i Fjärdhundra, Örsundsbro, Grillby, Lillkyrka och Hummelsta. Genom Enköping går även väg 55 mot Uppsala. Kommunen har lite över 40 000 invånare. Cirka hälften bor i centralorten Enköping och befolkningmängden ökar med cirka 500 personer per år.

Figur 1. Karta över Uppsala län.

Enköping och Håbo har organiserat räddningstjänsten i ett gemensamt förbund som ansvarar för räddningstjänsten i båda medlemskommunerna.

Enköpings kommun ansvarar för räddningstjänsten och ska informera allmänheten om förmågan att göra räddningsinsatser. Dessutom ska kommunen lämna upplysning om hur varning och information till allmänheten sker vid allvarliga olyckor¹.

¹ Lag (SFS 2003:778) om skydd mot olyckor, 1 kap 7 §

2. Riskbild

Syftet med att beskriva riskbilden är att få ett grepp om vad som bedöms kunna leda till räddningsinsatser inom kommunen och därigenom identifiera områden som behöver någon form av förebyggande åtgärd.

Riskbilden består av kommunens risk- och sårbarhetsanalys från 2015, räddningstjänstens statistik över händelser som inträffat de senaste fem åren och befarade större olyckor i kommunen.

2.1 Risk- och sårbarhetsanalys

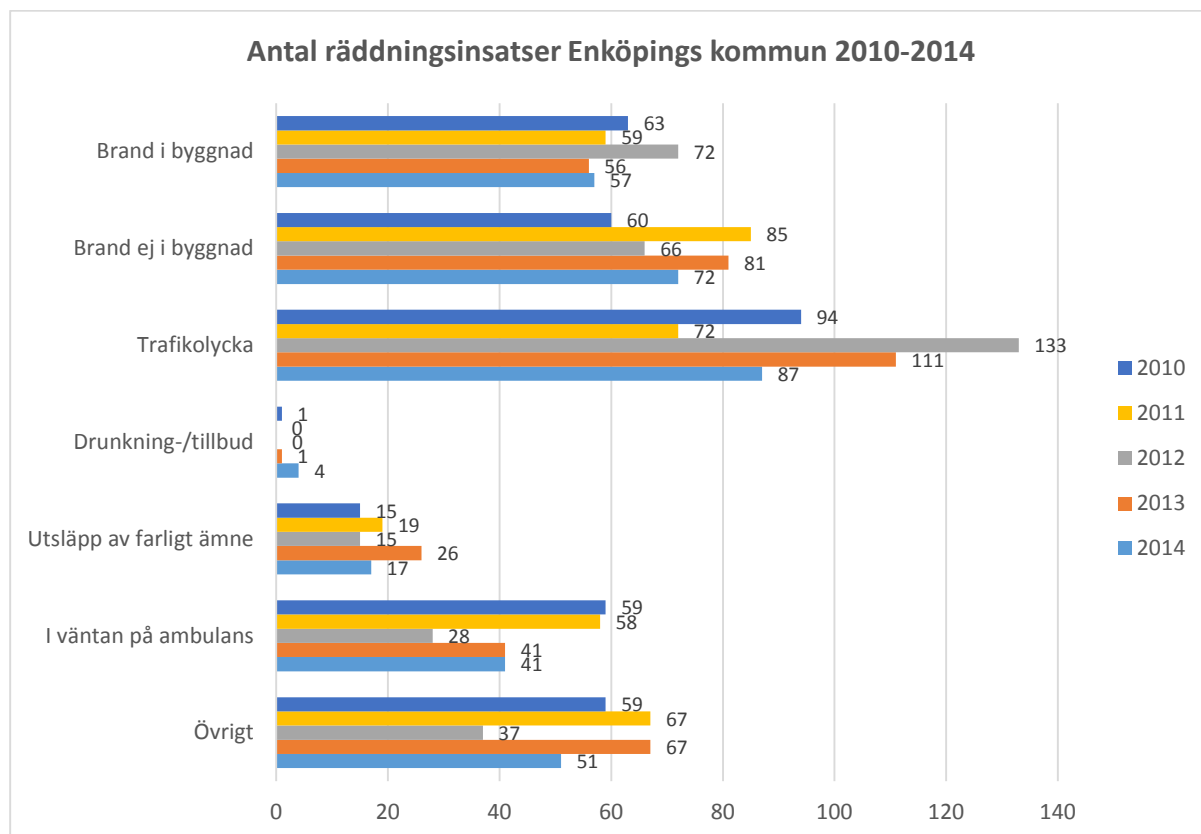
Enköpings kommun har inför mandatperioden 2015–2018 tagit fram en risk- och sårbarhetsanalys. Den beskriver vilka olyckor som skett i området de senaste fyra åren, vad som kan ske i framtiden och vad vi därmed måste kunna hantera. Definitionen av risk är en sammanvägning av sannolikheten för och konsekvensen av en oönskad händelse.

Risk- och sårbarhetsanalysen som Enköpings kommun gjorde 2015 ligger till grund för den här handlingsplanen. Här är de identifierade riskerna som skulle kunna kräva en räddningsinsats:

- olyckor till exempel i farlig verksamhet
- utsläpp av farligt ämne
- drunkningstillbud
- brand i bostadshus, privata eller kommunala verksamheter
- skogsbrand
- trafikolyckor
- översvämning.

2.2 Frekventa olyckor och dimensionerande händelser

För att få en övergripande bild av frekventa händelser i Enköpings kommun redovisas de händelser som räddningstjänsten har larmats till under den senaste femårsperioden 2010–2014. Statistiken är hämtad från räddningstjänstens verksamhetssystem Core om inget annat anges.

Figur 2. Insatser i Enköping 2010–2014.

Under den här femårsperioden har räddningstjänsten larmats ut till 1 774 händelser, utöver falska automatlarm. Det ger ett snitt på cirka 355 händelser per år.

2.3 Jämförelse av de vanligaste räddningstjänstuppdragen

I tabell 1 har de vanligaste räddningstjänstuppdragen jämförts med riksnittet, det regionala snittet och jämförbara kommuner. Samtliga siffror är per 1 000 invånare. Valet av insatstyper baseras på hur vanligt det är att insatserna inträffar och/eller hur stora konsekvenser en viss olycka kan medföra.

Röda celler visar att medelvärdet är högre än riksnittet. Gröna celler visar på medelvärdet var detsamma som riksnittet eller lägre.

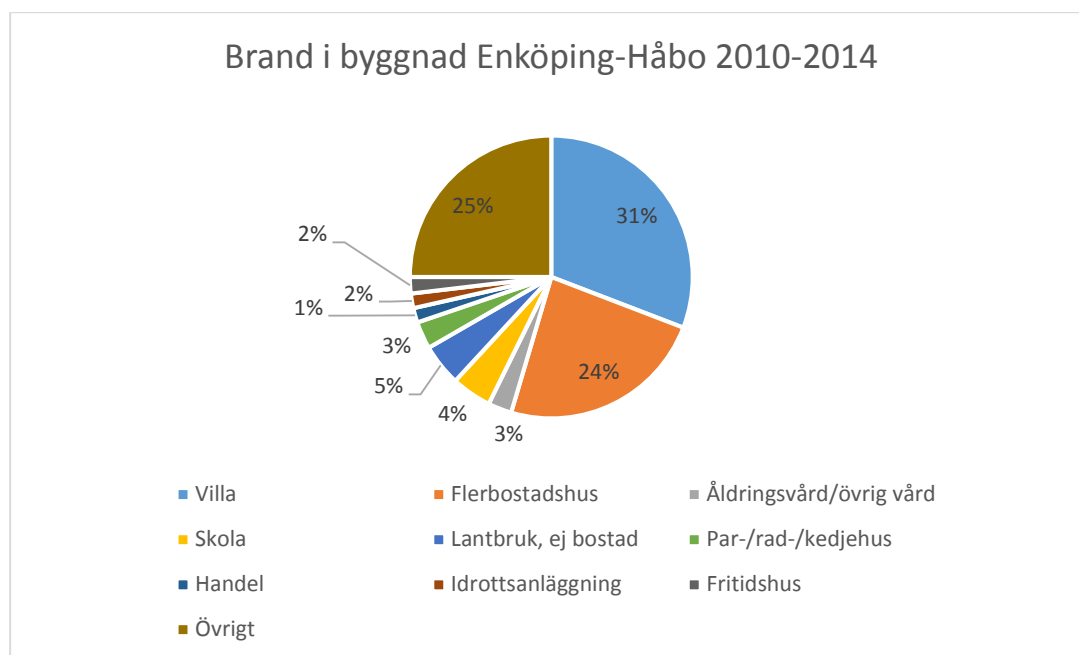
	Brand i byggnad	Brand ej i byggnad	Trafikolycka	Utsläpp farligt ämne	Drunkning	Automatlarm
Sverige	0,99	1,50	1,67	0,28	0,04	3,43
Uppsala län	1,13	1,67	1,4	0,26	0,03	2,73
Håbo	1,19	1,51	1,51	0,26	0,01	3,79
Tierp	1,38	1,39	2,24	0,21	0,03	2,99
Upplands-Bro	0,95	1,62	1,86	0,32	0,04	1,88
Enköping	1,42	1,72	2,34	0,43	0,04	3,24
Lidköping	1,18	1,16	1,45	0,19	0,02	3,93
Vänersborg	0,93	1,3	1,7	0,25	0,04	4,11

Tabell 1. Jämförbara värden per 1 000 invånare. (Källa: IDA, MSB)

Brand i byggnad

Insatsstatistiken visar att Enköping ligger över riksnittet och det regionala snittet för *brand i byggnad*. Enköping har också en högre siffra än jämförbara kommuner.

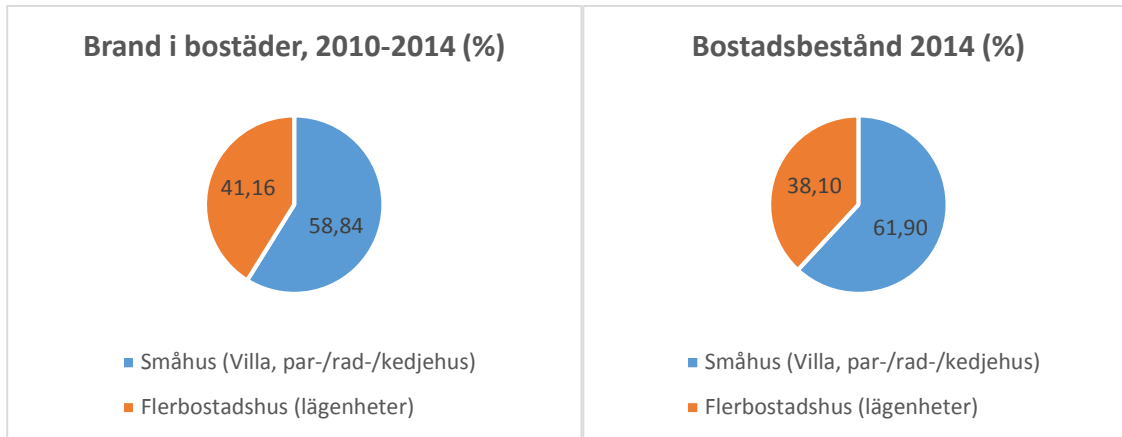
Statistiken visar att 61 procent av *brand i byggnad* under den här perioden har skett i bostadshus. Figur 3 visar i vilken typ av byggnad bränder har inträffat under perioden 2010–2014 för hela räddningstjänstförbundet. Fördelningen anses i stort bli densamma om endast Enköpings kommun skulle studeras.

Figur 3. Brand i byggnadstyp 2010–2014, hela förbundet.

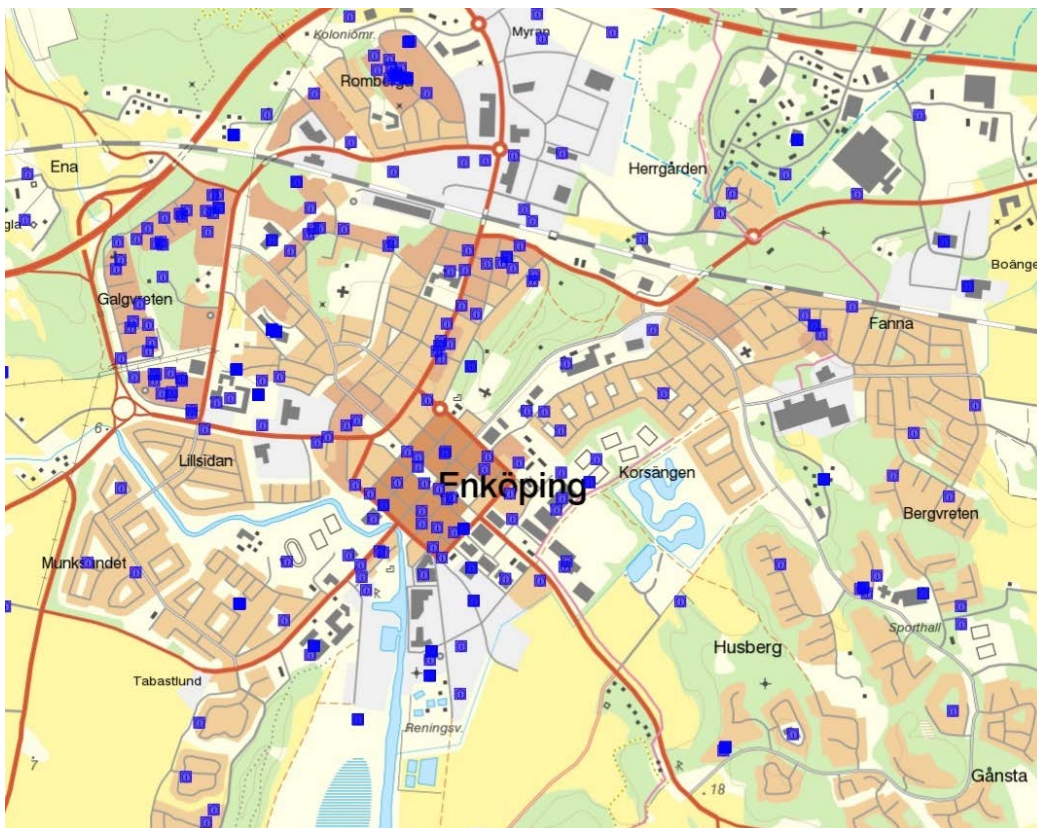
Enligt statistiken finns det ingen större skillnad i sannolikheten att råka ut för bränder i bostäder beroende på bostadstyp.

Figur 4. Brand i byggnadstyp.

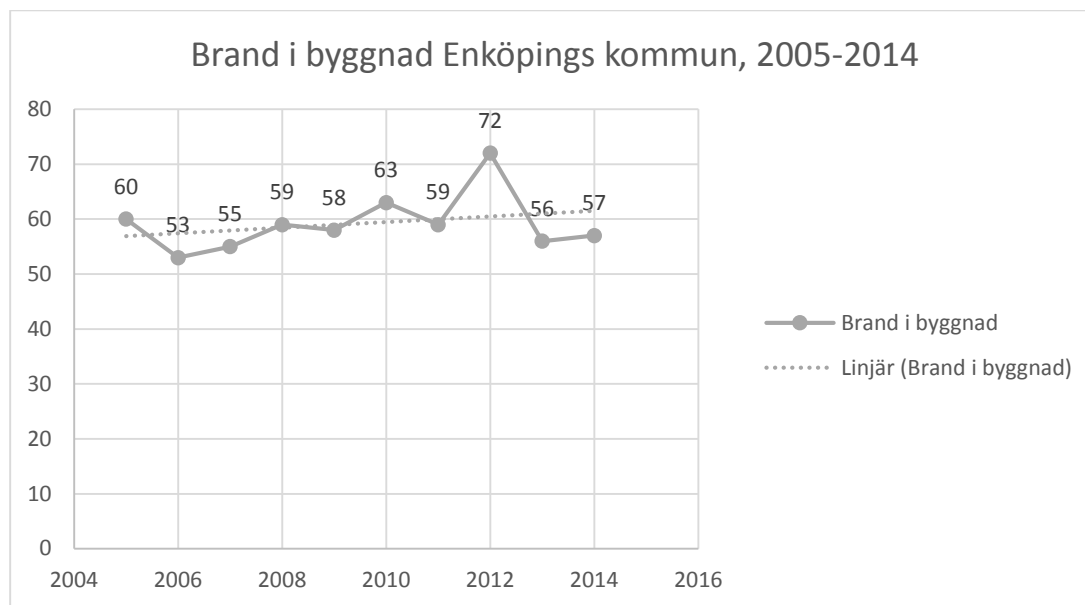
Figur 5. Bostadsbestånd. (Källa: Statistiska centralbyrån)

Det brinner framför allt i tätorten, där många människor bor och/eller rör sig. Figur 6 visar var räddningstjänsten har larmats ut till brand i byggnad under den senaste femårsperioden.

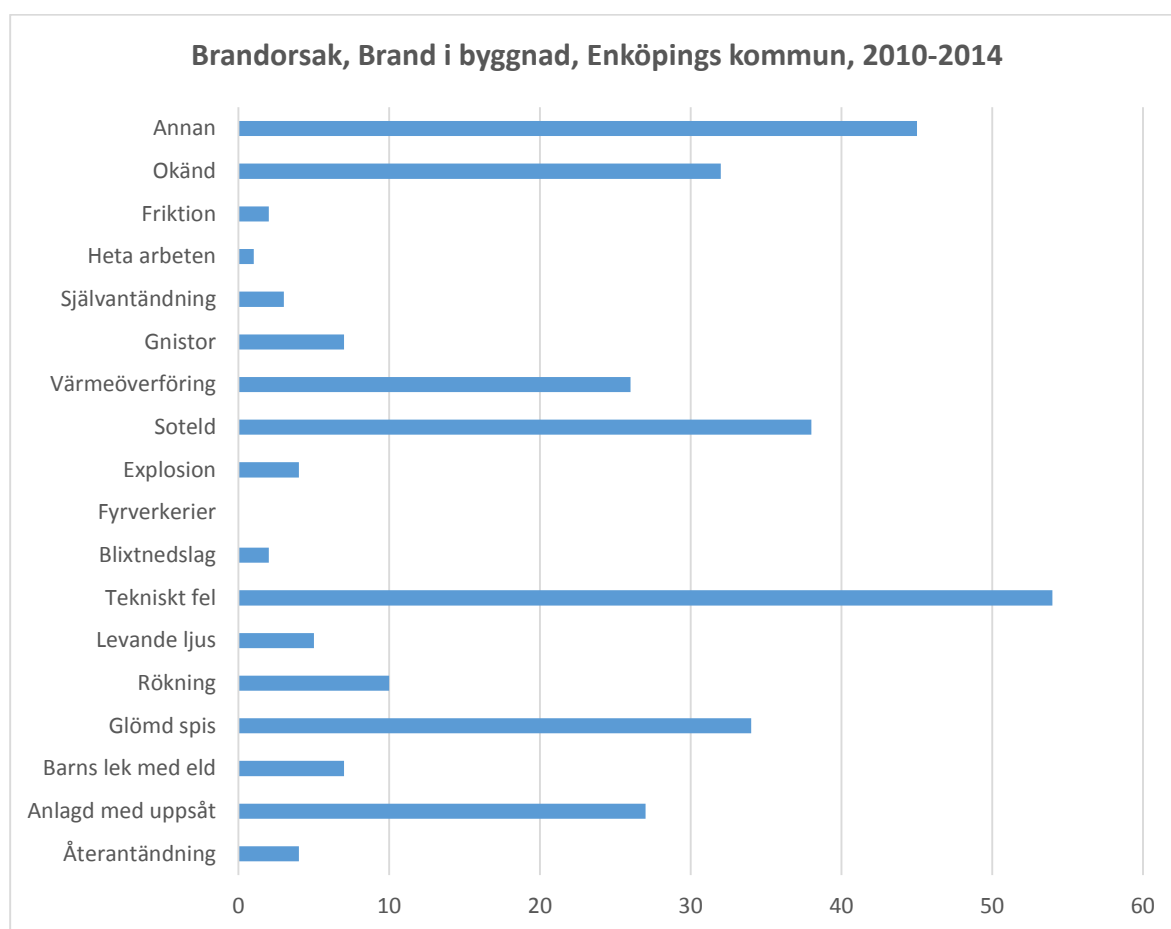
Figur 6. Brand i byggnad, Enköpings tätort 2010–2014.

Antalet *brand i byggnad* stiger i Enköpings kommun, till stor del beroende på ett ovanligt stort antal bränder 2012.

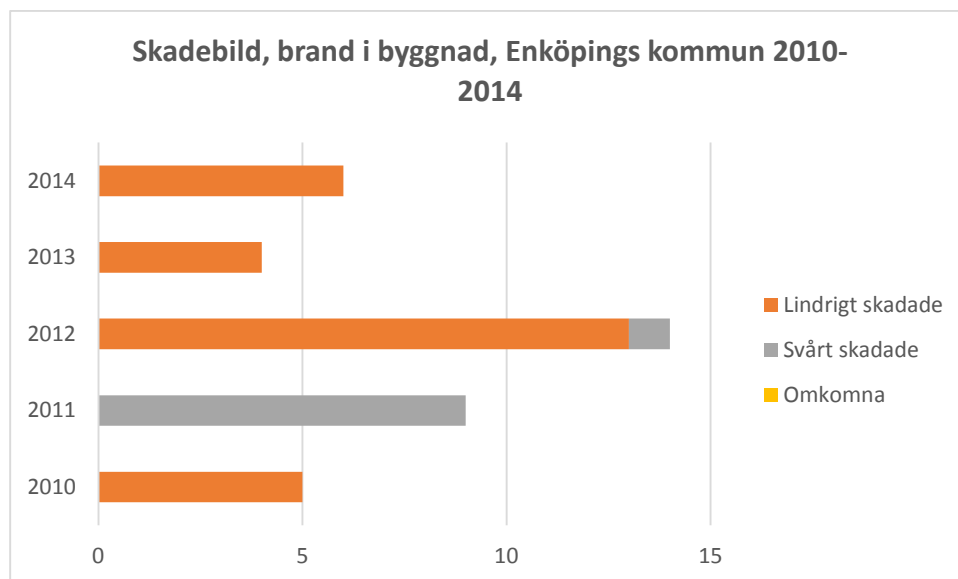
Figur 7. Trend, brand i byggnad, förbundet.

Den vanligaste brandorsaken som har kunnat fastställas vid *brand i byggnad* är någon form av tekniskt fel, följt av glömd spis och soteld. Okänd brandorsak är dock vanligt. Det kan till exempel bero på att skadan blev så stor att orsaken inte kunnat fastställas.

Figur 8. Brandorsak, brand i byggnad 2010-2014.

Skadebilden vid *brand i byggnad* i Enköping har varierat något de senaste åren. 2012 hade ett stort antal skadade och 2011 många svårt skadade. Någon trend är svår att se.

Figur 9. Skadebild, Brand i byggnad. (IDA, MSB)

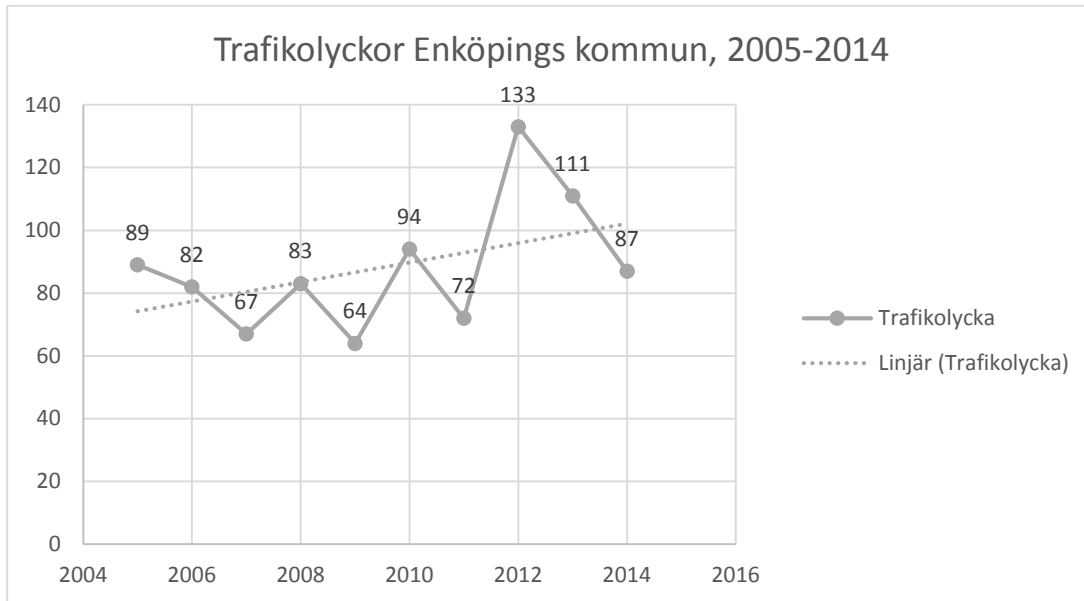
Trafikolyckor

Enköpings kommun ligger mycket högre än rikssnittet i samtliga jämförbara värden. Insatsstatistiken visar att motorvägen E18 sticker ut med en tredjedel av samtliga trafikolyckor, se tabell 2.

Antal trafikolyckor 2010-2014		
Enköpings kommun	495	
Håbo kommun	166	
Totalt	661	
Urval av större vägar		
Antal trafikolyckor på E18	220	33,28%
Antal trafikolyckor på v 55	39	5,90%
Antal trafikolyckor på v 70	13	1,97%

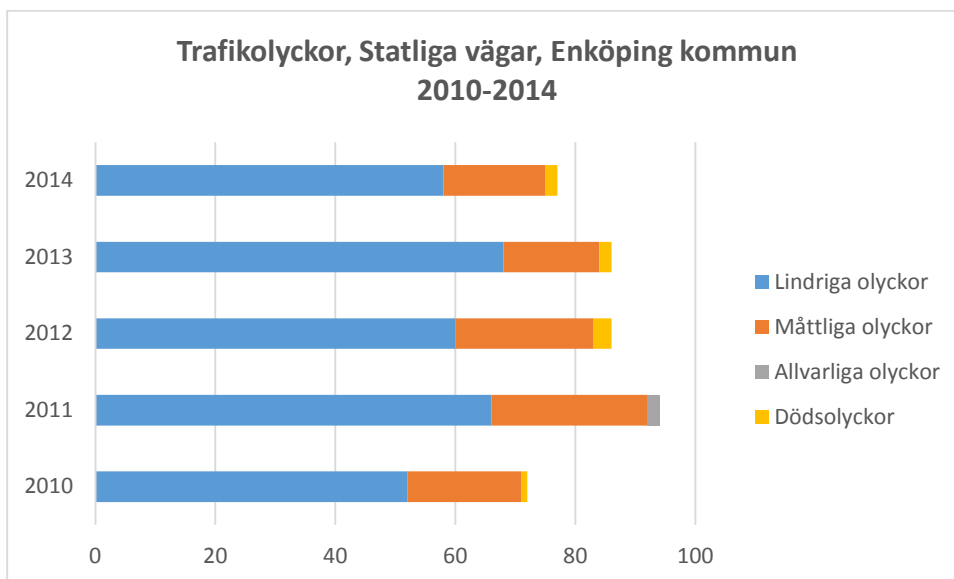
Tabell 2. Trafikolyckor 2010–2014.

Trendanalysen visar att antalet trafikolyckor ökar, se figur 10. Det beror dock till stor del på det höga antalet trafikolyckor som skedde under 2012.

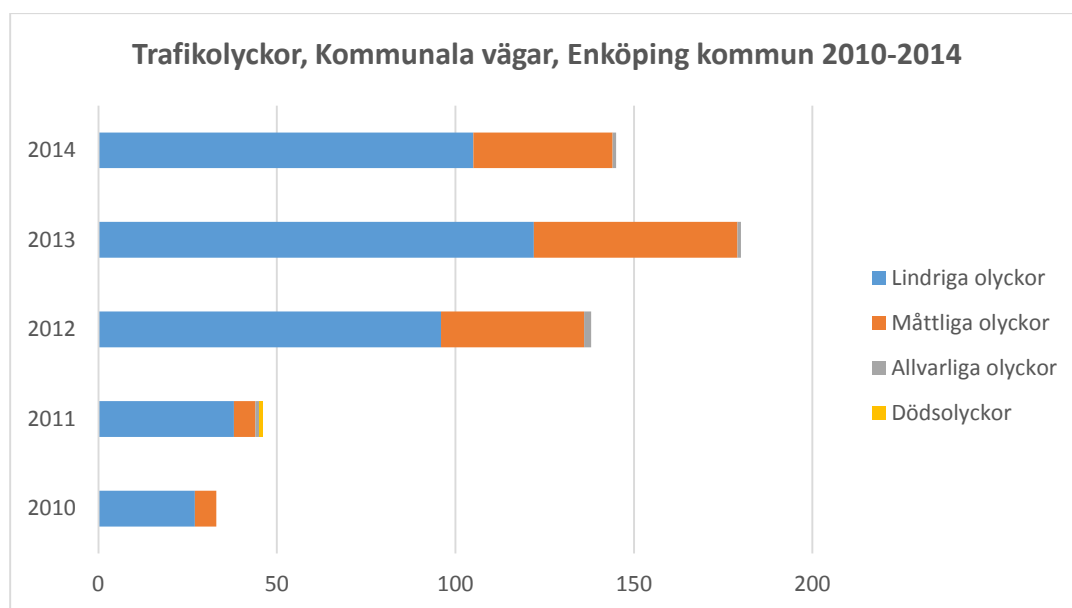

Figur 10. Trend, trafikolyckor 2010–2014, förbundet.

Skadebilden för trafikolyckor visar en något minskande trend på statliga vägar och en ökande trend på kommunala vägar. 2012 ökade antalet skadade stort för att sedan stanna på den högre nivån.

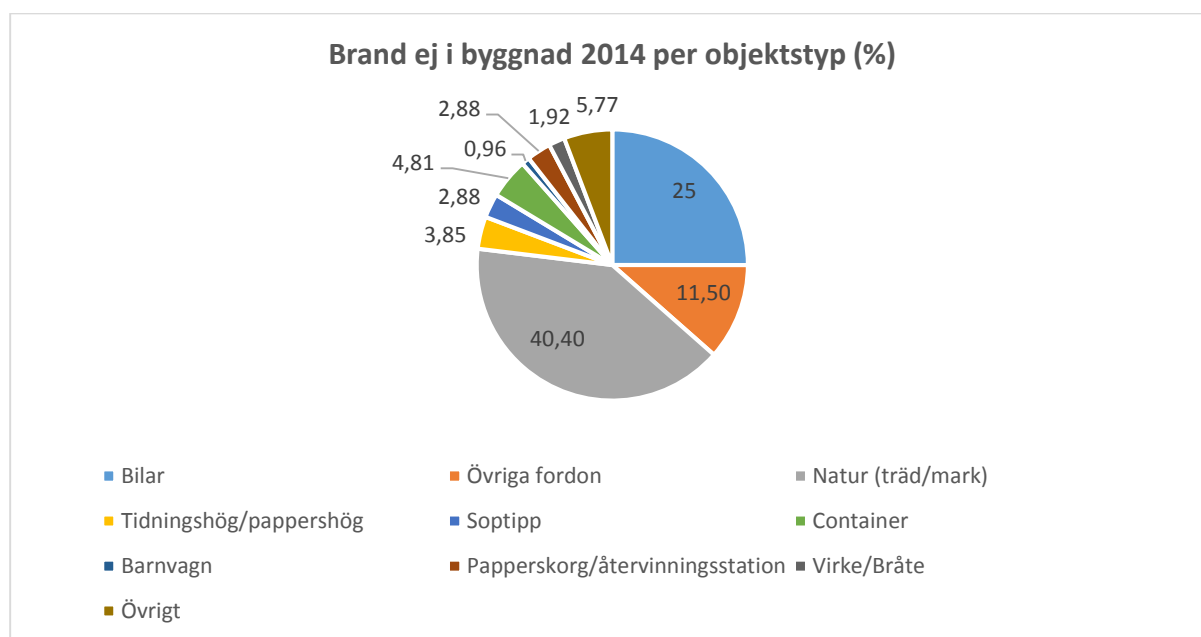
Figur 11. Skadebild, trafikolyckor 2010–2014 på statliga vägar. (Källa: Strada)

Figur 12. Skadebild, trafikolyckor 2010–2014 på kommunala vägar. (Källa: Strada)

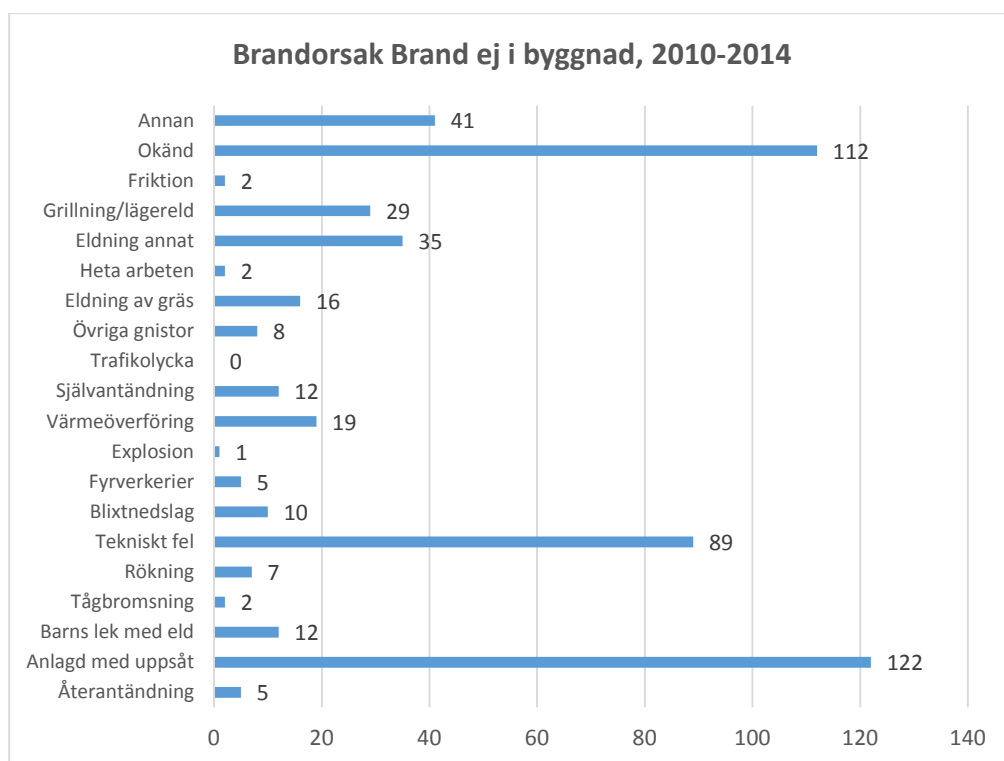
Brand ej i byggnad

Brand ej i byggnad är den andra vanligaste händelsetypen i förbundet efter trafikolyckor. För brandobjekt i räddningstjänstförbundet, se figur 13. Fördelningen anses i stort bli densamma om endast Enköpings kommun skulle studeras.

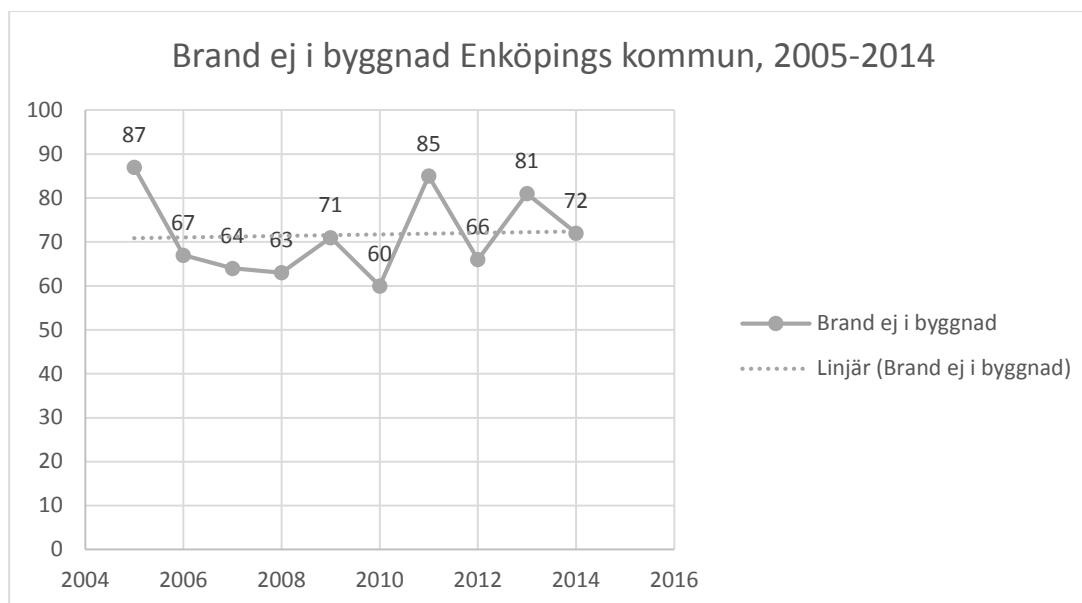
Figur 13. Brand ej i byggnad, objektstyp (i procent).

Bränder som uppstår i andra objekt än byggnader är ofta anlagda. Därefter sticker brandorsakerna okänd och tekniskt fel ut. Erfarenheten säger att många av de bränder som klassificerats som okända är anlagda med uppsåt, men på grund av till exempel brandens omfattning eller avsaknad av vittnen till antändningstillfället har det inte gått att säkerställa. Därför har brandorsaken klassificerats som okänd av räddningstjänstpersonalen. Figuren visar hela räddningstjänstförbundet, men fördelningen bedöms i stort bli likartad om endast Enköpings kommun skulle studeras.

Figur 14. Brandorsak, brand ej i byggnad 2010–2014, förbundet.

Trenden för brand ej i byggnad är i princip statisk, se figur 15.

Figur 15. Trend, brand ej i byggnad.

2.4 Stora olyckor

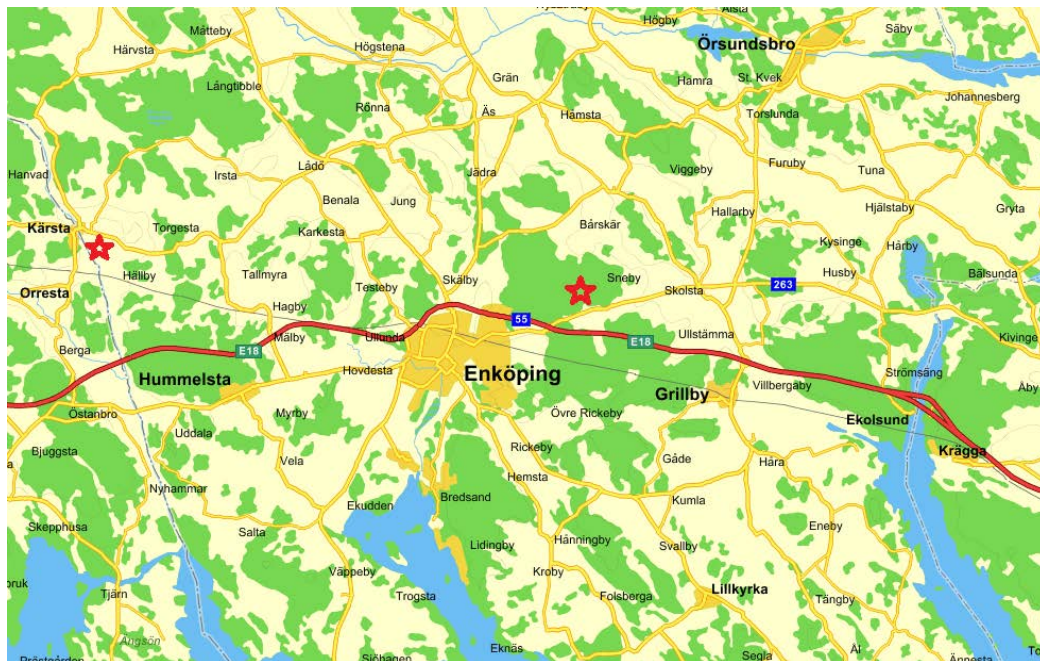
Stora olyckor är olyckor som ökar påfrestningarna på samhället och räddningstjänstens organisation utöver det normala och där många människor är drabbade direkt eller indirekt. En trafikolycka med buss kan till exempel påverka ett stort antal människor direkt, medan en trafikolycka med farligt gods kan påverka ett stort antal människor indirekt genom att stora vägvagnsintervall får stängas av och/eller genom att miljön påverkas negativt.

Räddningstjänsten Enköping-Håbo har identifierat tre områden som bedöms kunna ge upphov till *stora olyckor*. Utöver dessa områden kan en större brand, till exempel på en nattklubb, eller en trafikolycka, till exempel med en turistbuss, få förödande konsekvenser. De områden som har identifierats som särskilt riskfyllda är:

- olycka vid en verksamhet med omfattande hantering av farliga ämnen
- olycka vid transport av farligt gods
- vissa typer av naturolyckor av mer lokal karaktär.

Farlig verksamhet

I Enköping finns två verksamheter som har klassats som *farliga verksamheter* (lag (2003:778) om skydd mot olyckor, LSO, kapitel 2, paragraf 4) och även omfattas av Lag (1999:381) och förordningen om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor, den så kallade Seveso-lagstiftningen. De två verksamheterna är Maxam, som hanterar sprängämnen, och AGA Gas, som hanterar stora mängder gasol och andra gaser. Eftersom de omfattas av den lagstiftning som nämns finns höga krav på ett aktivt säkerhetsarbete. Tillsynen av det arbetet är Länsstyrelsens ansvar utifrån Seveso-klassning och räddningstjänstens utifrån 2:4-klassningen. Samtliga anläggningar är placerade så att påverkan på tredje man bedöms vara liten i händelse av olycka.

Figur 16. Placering av farliga verksamheter 2015.

Olycka vid transport av farligt gods

E18 är den största transportleden för *farligt gods* genom kommunen. Mätningar under september 2006 visade att 33 000–66 000 ton transporterades på motorvägen under mätperioden. Komprimerade, icke brandfarliga gaser var det mest transporterade godset (upp till 22 200 ton) men samtliga riskklasser var representerade. Även på väg 55 och väg 70 transporteraras *farligt gods*. För den totala bilden av transporter under september 2006, se figur 17.

Figur 17. Mängd transporter, farligt gods. (Källa: MSB)

Det transporteras även *farligt gods* på järnvägen genom kommunen. Brandfarlig vätska står för i stort sett samtliga transporter.

Naturolyckor

Den här typen av olyckor är större olyckor som i grunden har orsakats av väderfenomen som skyfall och stormvindar. Identifierade följder av de väderfenomenen som kan få negativa konsekvenser är:

- högt vattenstånd
- stora snömängder
- ras och skred.

Enköpings kommun påverkas direkt av vattenståndet i Mälaren. En höjning på ett par meter skulle få stora konsekvenser för samhällsviktiga funktioner, enligt kommunens risk- och sårbarhetsanalys. Högt vattenstånd bedöms dock i huvudsak få ekonomiska konsekvenser i form av vattensjuk och förstörd egendom.

Stora snömängder får stora konsekvenser för hela samhället, så även räddningstjänstens organisation. Framkomligheten och kommunikationen kan bli svår. Införandet av kommunikationssystemet Raket har ökat möjligheten för god kommunikation både internt inom räddningstjänsten och externt med andra samhällsaktörer som använder sig av systemet.

Enligt Sveriges Geologiska Undersökning (SGU) har ett 20-tal kända ras eller skred inträffat i Enköpings kommun, i princip samtliga i kommunens norra delar. Sannolikheten för större ras eller

skred bedöms dock vara låg och konsekvenserna skulle endast bli lokala. En ras- eller skredolycka bedöms därför kunna hanteras av räddningstjänstens normala organisation.

2.5 Slutsatser av riskbild

Kommunen har en bred riskbild med en av landets mest trafikerade motorvägar, industrier som hanterar farliga ämnen och Sveriges största insjö, Mälaren. Genom att studera tidigare händelser går det att dra följande slutsatser:

- Enköpings kommun sticker ut negativt gällande de tre vanligaste olyckstyperna jämfört med andra kommuner.
- Olyckstyperna *brand i byggnad* och *trafikolycka* är i en stigande trend, medan trenden för *brand ej i byggnad* i princip är statisk.
- Personskadebilden när det gäller *brand i byggnad* är inte ökande trots att antalet bränder ökar. Allt fler skadas i trafikolyckor, men där ökar inte skadornas omfattning.
- *Trafikolyckor* bedöms till stor del bero på hur vintern ser ut. Antalet *trafikolyckor* 2012 och till viss del 2013 tros i huvudsak bero på väderförhållandena under årets kalla månader. Snön låg kvar länge under våren 2012 (cirka den 15 april) och kom relativt tidigt senhösten 2012 enligt SMHI (den 28 november). Även antalet *brand i byggnad* bedöms till viss del bero på väderförhållandena där en kall vinter kan förväntas öka antalet soteldar.
- Sannolikheten för att råka ut för brand är i stort densamma oberoende av boendeform, men konsekvensen bedöms kunna bli större i flerbostadshus då fler hushåll kan påverkas direkt av händelsen. Fastighetsägare och nyttjanderättsinnehavare har en stor del i att reducera sannolikhet och konsekvens för brand.
- En tredjedel av trafikolyckorna inträffar på E18. Det är också en väg med en stor mängd transporter av *farligt gods* och busstrafik. För att minska sannolikheten för en större olycka på vägarna är det viktigt att samverka med väghållare och andra aktörer i förebyggande syfte.
- För *stora olyckor* bedöms konsekvensen vid en olycka vid *farliga verksamheter* bli liten ur ett samhälls- och räddningstjänstperspektiv. Det beror i huvudsak på anläggningarnas placering. Det är dock viktigt att räddningspersonalen känner till anläggningarna bra. Då blir räddningsinsatsen effektiv som möjligt och sannolikheten minskar för skador på såväl anläggningen, tredje man som räddningspersonalen i händelse av brand eller annan olycka.
- För att minska sannolikheten för en större brand på till exempel ett äldreboende eller en skola är det viktigt att kommunernas olycksförebyggande arbete håller hög kvalitet och att ett systematiskt brandskyddsarbete bedrivs i lokalerna.

3. Förebyggande arbete

3.1 Säkerhetsarbete i kommunen

Säkerhetsenheten bildades den 1 november 2014. Organisatoriskt ligger enheten under utvecklingsavdelningen på kommunledningskontoret. Säkerhetsenhetens ansvarsområde är säkerhetsskydd, krisberedskap, skydd mot olyckor, samordning av kommunens försäkringar, riskhantering och internt skydd. Säkerhetsenheten ska bidra till att skapa förutsättningar för organisationen att bedriva ett aktivt och förebyggande säkerhetsarbete på alla nivåer och inom alla verksamheter i kommunen.

Säkerhetsenheten har ett strategiskt uppdrag att samordna och utveckla processen för kommunens säkerhetsarbete på en övergripande nivå. Både organisationens riskhantering och förebyggande säkerhetsarbete ska samordnas inom ramen för utskottet för trygghet och social hållbarhet.

Kommunens organisation vid en allvarlig kris eller svår samhällsstörning

Kommundirektören eller kommunens krisledningsnämnd kan aktivera ett stabsläge vid en allvarlig kris eller svår samhällsstörning inom kommunen. Det innebär att en stabschef utses för att leda krisen enligt den stabsmetodik som kommunen har tagit fram. Det här är ett sätt för kommunen att kraftsamla och på ett samordnat sätt leda kommunen genom en svår händelse. Krisledningsstaben består av personer som har utsetts på förhand. De har förberedda funktioner och ansvarsområden inom krisledningsstaben. Både krisledningsstaben, som består av tjänstemän, och krisledningsnämnden, som består av förtroendevalda, ska öva regelbundet.

I de flesta kriser leds krishanteringen från den berörda förvaltningen, som har sin egen organisation för kriser. Det är dock alltid viktigt med en bred samverkan inom kommunen och med aktuella externa aktörer utifrån krisens art.

Säkerhetsorganisationen

Ett tydligt säkerhetsledningssystem, relevanta styrdokument och information till förvaltningarna, främst genom förvaltningscheferna och deras säkerhetskoordinatorer, är några sätt att skapa förutsättningar för verksamheternas säkerhetsarbete. Verksamheterna behöver sedan anpassa säkerhetsarbetet och möjliggöra tillämpningen av övergripande styrdokument och information utifrån sina egna verksamhetsbehov.

Incidentrapporteringssystem

Större olyckor i kommunens verksamheter kan få allvarliga konsekvenser. Enköpings kommun ska bedriva ett aktivt riskhanteringsarbete på alla nivåer och inom alla verksamheter. Det innebär att varje verksamhet på ett systematiskt sätt ska finna former att arbeta med att analysera risker, förebygga skador och minimera konsekvenser av skador och störningar i verksamheten. Rapporteringen av incidenter², tillbud³ och risker, där små brister och avvikelser fångas upp och åtgärdas innan en allvarligare händelse inträffar, är en viktig komponent i riskhanteringsarbetet. Ju fler saker som kan uppmärksammas och åtgärdas i tid, desto högre säkerhet. Alla incidenter och tillbud ska dokumenteras och utredas i kommunens incidentrapporteringssystem. Kommunen behöver utveckla sin förmåga att hantera incidentrapporteringssystemet som ett underlag för planeringen av arbetsmiljö- och säkerhetsarbetet. Processen med rapportering och hantering av ärenden i systemet ska i enlighet med 2015 års internkontrollplan utvecklas med förvaltningscheferna som ansvariga. Därefter ska ett strategiskt kommunövergripande utvecklingsarbete följa.

Samtliga incidenter som rapporteras in ska enligt kommunens samverkansavtal tas upp som ärende på den samverkansgrupp som är aktuell för ärendet. Samverkansgruppen är också skyddskommitté. Det

---

² En händelse som orsakat skada, rädsla, ohälsa, förlust eller på annat sätt riskerat verksamheten alternativt en eller flera personers liv eller hälsa

³ En händelse som kunde ha resulterat i en incident men inte gjorde det

finns tre nivåer av samverkansgrupper/skyddskommittéer: kommunövergripande, förvaltningsövergripande och lokal verksamhetsnivå. Dagordningarna på samverkansmötena är fasta och beslutade. En punkt är arbetsmiljö. Kommunen arbetar enligt arbetsmiljölagen med systematiskt arbetsmiljöarbete (SAM). Det innebär att det görs analyser, uppföljningar och säkerställs att alla incidenter som rapporteras in ska hanteras och åtgärdas för att minimera risken för olyckor och ohälsa.

Risk och säkerhet i fysisk planering

Samhällsbyggnadsförvaltningen arbetar med översikts- och detaljplaner som tar hänsyn till risk för olyckor och människors hälsa och säkerhet. Räddningstjänsten är även remissinstans. Krav på säkerhet och riskhänsyn finns i plan- och bygglagen (2010:900).

Olycksundersökning

När en räddningsinsats är avslutad ska kommunen undersöka olyckan och i skäligen omfattning klarlägga orsakerna till olyckan, olycksförloppet och hur insatsen har genomförts.

Räddningstjänsten ansvarar för olycksundersökningar⁴ efter en räddningsinsats. Olycksundersökningar genomförs på olika sätt och i olika omfattning, beroende på hur omfattande insatsen varit. Ju mer omfattande insatsen är, desto mer omfattande blir undersökningarna av olyckan och kraven på dokumentation. För det här arbetet finns särskilda riktlinjer, där nivåindelning och kriterier för utredningsarbetet framgår. I riktlinjerna framgår det vilka målgrupperna är. Det finns också en kommunikationsplan för erfarenhetsåterföring efter olycksundersökning.

Volymmålet för olycksundersökningar är att, utöver ordinarie insatsrapporter, årligen sammanställa minst fyra olycksutredningsrapporter och två insatsutvärderingsrapporter. Förbundet avsätter 0,17 årsarbetare för undersökningsarbete och 0,02 årsarbetare för processledning. Arbetet med olycksundersökningar fördelas över fem särskilt utbildade utredare och utvärderare.

Kategori	Antal utredare	Antal rapporter per år (totalt)
Brandutredare	2	2
Olycksutredare	2	2
Insatsutvärderare	1	2

Den som utför olycksutredningar på en nivå där en särskild undersökningsrapport ska sammanställas ska minst ha genomgått kursen Olycksutredning eller Brandplatsundersökning⁵. Förbundet har som långsiktig målsättning att samtliga utredare ska ha genomgått kursen Brandplatsundersökning⁶. För att uppnå målsättningen har förbundet tagit fram en särskild kompetensutvecklingsplan.

3.2 Social oro

Att öka förmågan att identifiera, förebygga och hantera sociala risker bidrar till en starkare och mer omfattande krisberedskap. Kommunen har tagit fram en lokal nulägesanalys⁷ som påvisar ett flertal faktorer som bidrar till en upplevd och faktiskt otrygg situation.

Den 1 januari 2015 startade Enköpings kommun utskottet för trygghet och social hållbarhet. Utskottet består av utvecklingschefen, socialchefen, säkerhetschefen, enhetschefen för strategien och samordnaren för brotts- och drogförebyggande arbete. De arbetar med tre fokusområden:

- tryggare Enköping
- social hållbarhet
- intern säkerhet

⁴ Lag om skydd mot olyckor kap 3, 10§

⁵ Olycksutredning, grund eller Brandplatsundersökning 1 vecka, MSB

⁶ Brandplatsundersökning 3 vecka, MSB

⁷ Nulägesanalys Enköping - Barn och ungdom med normbrytande beteende december 2014

Arbetet bedrivs i enlighet med kommunens vision 2030 för tillväxt och en attraktiv kommun. Närhet, trygghet och livskvalité är ledorden.

Tryggare Enköping

Insatser mot sociala risker⁸ ska samordnas i det nya forumet Tryggare Enköping⁹. Under mandatperioden ska Tryggare Enköping arbeta utifrån en upprättad nulägesanalys med situationella och sociala brottsförebyggande åtgärder som bedöms lämpliga och nödvändiga mot de aktuella problemområden som identifieras över tid.

Fokusområdet Tryggare Enköping ska samordna, utveckla och initiera lång- och kortsiktiga insatser i Enköpings kommun inom områden som trygghet, säkerhet, skydd mot olyckor, brottsförebyggande arbete och krisberedskap. Tryggare Enköping är en arena där olika aktörer kan mötas och utveckla former för samverkan kring det trygghetsskapande och brottsförebyggande arbetet. Målet är att alla invånare ska känna trygghet, säkerhet och tillhörighet till samhället.

Kommunens olika verksamheter kan bidra i arbetet mot social oro, bränder och olyckor genom sin närvaro ute i samhället, till exempel genom väktare, hemtjänstpersonal, fältassistenter, personal på fritidsgårdar, bovärdar, skolpersonal, lokalvårdare och nattvandrare. Dessa personer kan inkluderas i arbetet på ett tydligare sätt, och även det arbetet kan samordnas inom ramen för Tryggare Enköping.

Social hållbarhet

Fokusområdet social hållbarhet ska samordna och utveckla lång- och kortsiktiga insatser inom områden som social hållbarhet och jämlik hälsa och utjämnade skillnaderna i levnadsvillkor och välfärd för medborgarna och besökarna i vår kommun. Det ska skapa en livsmiljö där alla kan tillgodogöra sig kunskap, utveckling, ha en god hälsa och utveckla sitt allra bästa jag.

Intern säkerhet

Fokusområdet intern säkerhet ska samordna organisationens interna säkerhetsfrågor, bland annat utifrån förvaltningarnas egna riskanalyser och säkerhetsarbete. Gruppen, där varje förvaltning och kommunalt bolag representeras av en säkerhetskoordinator, har en konsultativ roll gentemot verksamheterna i det skadeförebyggande arbetet och riskhanteringsarbetet och är en kommunikationskanal mellan säkerhetsenheten och verksamheterna.

Gruppen ska även bidra till en bättre riskekonomi, öka säkerheten och motivera till skadeförebyggande åtgärder i kommunens verksamheter i enlighet med styrdokumentet för kommunens säkerhetsarbete.

3.3 Skolan

Skolan har ett stort ansvar för att utbilda kommunens barn i riskhantering och förhindra olyckor. Skolan bedriver både trafikundervisning och simundervisning med förhoppning att minska antalet drunkningstillbud och trafikolyckor. Skolan har även personal som är utbildad i hjärt- och lungräddning (HLR) och behöver bedriva ett omfattande systematiskt brandskyddsarbete.

3.4 Systematiskt brandskyddsarbete

I mars 2015 beslutade kommundirektören att anta kommunövergripande riktlinjer för kommunens systematiska brandskyddsarbete, inklusive en gränsdragningslista för ansvar, brandskyddsregler och

---

⁸ En social risk är möjligheten för oönskade händelser, beteenden eller tillstånd med ursprung i människor relationer, livsvillkor och levnadsförhållanden som kan ha negativa konsekvenser på det som en grupp människor bedömer som skyddsvärt

⁹ Utskottsgrupp där till exempel olika förvaltningar, räddningstjänst, polis, säkerhetsenheten, kommunbevakningsbolag med flera finns representerade

arbetsbeskrivningar för brandskyddsansvarig, brandskyddskontrollant och anläggningsskötare. Det arbetet, liksom hela säkerhetsledningssystemet, ska implementeras i alla kommunala verksamheter under mandatperioden.

3.5 Utbildning

Räddningstjänsten erbjuder utbildningsplatser för anställda i kommunen i hjärt- och lungräddning, hjärtstartare och brandskydd. Utöver dessa utbildningar utbildas även skolelever i 6-årsverksamhet och årskurs 2, 6 och 8.

Räddningstjänsten utbildar även kommunens brandskyddsansvariga i systematiskt brandskyddsarbete.

3.6 Den enskildes ansvar

På kommunens och Räddningstjänstens webbplatser, www.enkoping.se och www.rtjeh.se, finns information för den enskilde för att själv kunna bidra till sin egen säkerhet och för att de ska kunna fullgöra sina skyldigheter¹⁰. Där beskrivs mer allmänt säkerhetsmedvetande, brandskydd, första hjälpen och äldres säkerhet med mera. Där ligger även länkar till Myndighetens för samhällsskydd och beredskaps informationsfolder *Brandsäker bostad för alla* och till Brandskyddsföreningens förebyggande information. Dessutom beskrivs den enskildes ansvar enligt lag.

3.7 Uthyrning och evenemang

Enköpings kommun bedriver en aktiv kontrollverksamhet för uthyrning av lokaler och vid tillståndsgivande av olika arrangemang. Upplevelseförvaltningen ansvarar för kontrollverksamheten i ett nära samarbete med fastighetsavdelningen och räddningstjänsten. Lokal- och säkerhetshandläggaren kontrollerar och godkänner de aktiviteter och evenemang som anordnas i kommunens lokaler.

3.8 Farlig verksamhet

För anläggningar som omfattas av Seveso-direktivet finns även skyldigheter för de kommuner där verksamheten är belägen. Kommunen ska:

- upprätta en plan för räddningsinsatser för verksamheter på den högre kravnivån
- informera allmänheten om hur de ska agera vid en olycka eller ett tillbud
- genomföra god fysisk planering som i möjligaste mån separerar Seveso-verksamheter från andra verksamheter.

Verksamheterna och en djupare beskrivning av riskerna redovisas i en riskanalys. Enköpings kommun har ett gott samarbete med dessa anläggningar och information om verksamheterna publiceras på kommunens webbplats, www.enkoping.se.

3.9 Miljö

Enköpings kommun medverkar i Länsstyrelsens regionala klimatanpassningsnätverk¹¹. Nätverket är en följd av den regionala handlingsplanen för klimatanpassning¹² som Länsstyrelsen tog fram under 2014 med länets kommuner. Handlingsplanen är en så kallad åtgärds katalog där målbilder och åtgärder presenteras på fokusområdena samhällsbyggnad, kulturmiljö, vatten, areella näringar och naturmiljö.

---

¹⁰ Lag (2003:778) om skydd mot olyckor, kapitel 2 och 6

¹¹ Ett nätverk som består av alla kommuner i länet och länsstyrelsen där klimatanpassningsfrågor diskuteras

¹² En handlingsplan där målbilder och åtgärder för klimatanpassning beskrivs

Kommunen arbetar efter handlingsplanen för att få kunskap om klimatförändringens påverkan på befintlig och planerad infrastruktur. Den ska ligga till grund för klimatanpassningsåtgärder och ett strategiskt utvecklingsarbete i kommunen.

3.10 Trafiksäkerhet

Gatu- och parkavdelningen leder och ansvarar för trafiksäkerhetsarbetet i kommunen. Trafikingenjören har tagit fram en trafiknätsanalys¹³ som är en grundläggande del i kommunens trafiksäkerhetsarbete. Det övergripande målet är att minska antalet dödade och skadade i trafiken.

Syftet med trafiknätsanalysen är att identifiera de delar av stadens trafiknät där det finns motstridiga anspråk på framkomlighet och säkerhet och föreslå åtgärder som minskar eller tar bort dessa konflikter. Oskyddade trafikanter prioriteras framför biltrafikens framkomlighet. Trafiknätsanalysen för 2013 omfattar Enköpings tätort och kransorterna Bredsand, Fjärdhundra, Grillby, Hummelsta, Lillkyrka, Skolsta och Örsundsbro.

Enköpings kommun arbetar kontinuerligt med att bygga om och handikappanpassa övergångsställen, bygga säkra gång- och cykelbanor och bygga om korsningar till cirkulationsplatser. Kommunen arbetar också kontinuerligt med anpassning av hastigheten på vägarna för att få bättre säkerhet för både bilister och fotgängare.

3.11 Friluftsmiljöer

Kommunens fyra naturfriluftsbad underhålls av gatu- och parkavdelningen. Inför badsäsongen genomförs säkerhetsdykningar för att säkerställa att allt är säkert för bad. Det säkerställs också att det finns tydliga och uppdaterade skyltar som beskriver badplatsen och innehåller kontaktuppgifter till räddningstjänsten, både på svenska och på engelska.

Inom ramen för fritidsverksamheten finns bland annat hjärtstartare och livräddningsutbildade badvakter på kommunens badhus.

På kommunala lekplatser finns upparbetade rutiner för tillsyn med jämna intervall och även besiktning av lekredskap och lekplatser av certifierade besiktningskonsulter. Sedan ett par år tillbaka går det att rapportera in fel och brister till en kundtjänst vid samhällsbyggnadsförvaltningen. Även kommunens webbplats har en sådan funktion.

3.12 Tillsyn

Målet med tillsyn enligt lag (2003:787) om skydd mot olyckor är att hjälpa den enskilde att minska riskerna för en olycka. Tillsynen ska även säkerställa att såväl byggnaden och inredningen som organisationen och medarbetaren är väl rustade för en eventuell brand eller annan olyckshändelse.

Tillsyn av brandskydd genomförs regelbundet, vid behov och genom temafokusering. Regelbunden tillsyn utförs i tillsynspliktiga objekt med intervaller som bestäms utifrån verksamhetens risknivå. Oplanerad tillsyn utförs vid behov, till exempel vid misstanke om bristande brandskydd eller bristande hantering av brandfarlig vara. Den utförs då samordnat med andra myndigheter eller som del av remisshantering från andra myndigheter. Tillsyn genom temafokusering genomförs årligen i verksamheter som inte omfattas av regelbunden tillsyn.

Tillsyn enligt lag (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor utförs i alla verksamheter som hanterar en tillståndspliktig mängd brandfarliga och explosiva varor, enligt räddningsverkets

---

¹³ Analys om mest angelägna problemen där oskyddade trafikanter och biltrafik blandas

föreskrifter. Undantaget statlig verksamhet där Myndigheten för samhällsskydd och beredskap är tillsynsmyndighet.

Kommunfullmäktige har genom beslut om förbundsordning¹⁴ delegerat ansvaret för tillsynsverksamheten till räddningstjänstens förbundsledning.

Verksamhetsmål

Kommunernas tillsynsverksamhet regleras av en plan för tillsyn och tillstånd som beslutas av räddningstjänstens förbundsledning för varje mandatperiod. Frister för tillsynen varierar från ett till sju år beroende på vilken verksamhet som bedrivs. För byggnader med mycket bra tekniskt brandskydd och ett fullt fungerande organisatoriskt brandskydd kan fristen förlängas efter en särskild bedömning. Förbundet ska genomföra 250 tillsyner per år. Effekten av tillsynerna följs upp årligen i räddningstjänstens verksamhetsplan.

För att uppnå volymmålet avsätter förbundet 1,7 årsarbetare för tillsynshandläggningen och 0,5 årsarbetare för processledningen. Tillsynsarbetet fördelas över totalt 15 handläggare.

Yrkeskategori	Antal handläggare	Antal tillsynsuppdrag per år (totalt)
Brandingenjör	2	80
Insatsledare	5	100
Styrkeledare	3	30
Brandman	5	50

Den som utför tillsynen ska minst ha genomgått kursen Tillsyn A¹⁵ eller liknande tidigare utbildning. Förbundet har som långsiktig målsättning att samtliga tillsynshandläggare ska ha genomgått kursen Tillsyn B¹⁶. För att uppnå målsättningen har en särskild kompetensutvecklingsplan för tillsynshandläggare tagits fram.

3.13 Rengöring och brandskyddskontroll

Sotning består av två delar: rengöring och brandskyddskontroll. Rengöring sker för att avlägsna sotbeläggningar och sker enligt kommunens fastställda frister. Brandskyddskontroll är en noggrann teknisk besiktning som sker enligt frister från Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB).

Enligt lagen om skydd mot olyckor får kommunen tillåta att en fastighetsägare sotar sin egen anläggning om det kan ske på ett sätt som är betryggande ur brandskyddssynpunkt.

Räddningstjänsten har huvudansvaret för sotningsverksamheten och prövar ansökningar från fastighetsägare som vill rengöra sin egen anläggning. Medlemskommunerna har tecknat entreprenadavtal med en privat näringsidkare som utför lagstadgad brandskyddskontroll och rengöring inom sotningsdistriktet. Frister för sotning regleras genom planen för tillsyn och tillstånd, som beslutas av räddningstjänstens förbundsledning för varje mandatperiod. Frister för brandskyddskontroll regleras genom nationella föreskrifter, som beslutas av MSB.

Sotningsverksamheten följs upp löpande genom rapportering om utfärdade förelägganden och förbud till förbundsledningen.

¹⁴ Förbundsordning för Räddningstjänsten Enköping-Håbo, STY-0244

¹⁵ Tillsyn och annan olycksförebyggande verksamhet, kurs A, MSB

¹⁶ Tillsyn och annan olycksförebyggande verksamhet, kurs B, MSB

3.14 Insatser för att höja förmågan att förebygga och agera vid bostadsbränder

För att minska antalet bränder i bostadsmiljöer och konsekvenserna av dessa bränder kommer räddningstjänsten att genomföra informationsbesök i hemmen. Besöken sker framför allt i områden med flerbostadshus. De genomförs i samarbete med Brandskyddsföreningen på uppdrag av Myndigheten för samhällsskydd och beredskap.

4. Ordning och planering för kommunens förebyggande verksamhet och säkerhetsorganisation

Det olycksförebyggande arbetet är en del av kommunens säkerhetsarbete och följer det ansvar och den organisation som anges i kommunens säkerhetsledningssystem.

4.1 Ansvar

Kommunstyrelsen har det övergripande ansvaret för säkerhetsarbetet inom kommunen. Kommunstyrelsen utövar genom säkerhetschefen fortlöpande samordning, rådgivning och uppföljning inom säkerhetsområdet.

Respektive nämnd ansvarar för att säkerhetsarbetet bedrivs enligt beslutade kommunövergripande strategier och att tillhörande lagkrav och styrdokument efterlevs.

Verksamhetsspecifika instruktioner bör vid behov utarbetas enligt gällande styrdokument.

Kommundirektören har uppdraget av kommunstyrelsen att övergripande ansvara för att kommunen bedriver ett ansvarsfullt arbetsmiljö- och säkerhetsarbete enligt gällande lagstiftning, styrdokument och kommunens beslutade strategier. Med underlag från säkerhetschefen ska kommundirektören besluta om kommunövergripande prioriteringar i säkerhetsarbetet och se till att kommunens säkerhetsarbete är organiserat på ett ändamålsenligt sätt och med resurser för att hålla säkerheten på en fullgod nivå. Kommundirektören implementerar genom förvaltningscheferna nya och reviderade styrdokument för säkerhetsarbetet och följer upp kommunens säkerhetsmål. Kommundirektören ska även vid behov initiera förslag till nya politiska beslut om prioriteringar i kommunens säkerhet.

Förvaltningscheferna har ett övergripande ansvar för att verksamheterna inom förvaltningen bedriver ett ansvarsfullt arbetsmiljö- och säkerhetsarbete enligt gällande lagstiftning, styrdokument och kommunens beslutade strategier.

Alla verksamheter inom kommunen ska arbeta med säkerhet enligt gällande lagstiftning, styrdokument, mål och strategier för kommunen. Såväl säkerhetsarbetet, som arbetsmiljöarbetet ska vara en integrerad del av den dagliga verksamheten. De som ansvarar för verksamheten ska se till att säkerheten är tillräcklig. De ansvarar även för brandskyddet och att ett systematiskt brandskyddsarbete bedrivs enligt kommunens riktlinjer för brandskydd.

Kommunens olika kommunikationskanaler ska användas för att initiera och understödja informationsinsatser som ska förbättra säkerheten och öka säkerhetsmedvetandet.

Kommunikationschefen ansvarar för att viktig information når ut till medborgare, medarbetare och verksamheter vid allvarliga säkerhetshändelser och kriser i den mån det bedöms lämpligt. Både intern och extern information är en viktig del i säkerhetsarbetet.

En mer utförlig beskrivning om de olika funktionernas ansvar finns i kommunens säkerhetsledningssystem. Den är publicerad på kommunens webbplats, www.enkopings.se.

4.2 Organisation

Kommunens säkerhetschef, tillika säkerhetsskyddschef, har ett övergripande ansvar för att samordna och utveckla processen för kommunens säkerhetsarbete på en övergripande nivå.

Säkerhetsarbetet samordnas med hjälp av säkerhetskoordinatorer, som är utsedda av respektive förvaltningschef. Säkerhetskoordinatorerna har en konsultativ roll gentemot verksamheterna inom sin förvaltning i riskhanteringsarbetet och ska ses de som en viktig kommunikationskanal ut till de verksamheter de företräder och till den egna förvaltningens ledningsgrupp samt som en kommunikationskanal in till säkerhetsenheten från verksamheterna. De har mandat att företräda sin förvaltning och har en viktig roll då nyheter inom säkerhetsarbetet ska implementeras inom förvaltningen. De är även delaktiga för att involvera förvaltningarna i processen då nya styrdokument ska tas fram inom säkerhetsområdet och i övrigt utvecklingsarbete inom området. Säkerhetskoordinatorerna stödjer förvaltningens chefer i deras säkerhetsansvar och genom dem ska förvaltningschefen tillse att det finns fungerande rutiner och förutsättningar för verksamheterna att bedriva en aktiv riskhantering.

Det finns även några resurser inom kommunens organisation som inte bedriver säkerhetsarbetet som ett sidouppdrag. Dessa är säkerhetshandläggare på fastighetsavdelningen, säkerhetshandläggare på Upplevelseförvaltningen, brotts- och drogförebyggande samordnare, beredskapssamordnare, säkerhetssamordnare och säkerhetschef. Totalt är detta sex årsarbetskrafter.

För en mer utförlig beskrivning om de olika funktionernas roller hänvisas till kommunens säkerhetsledningssystem som finns publicerad på kommunens webbplats.

4.3 Uppföljning och utvärdering

Förvaltningschefen ansvarar för att utöva egenkontroll av förvaltningens säkerhetsarbete i samarbete med sin säkerhetskoordinator och i samverkan med säkerhetschefen. Varje år ska förvaltningschefen också kvalitetssäkra att verksamheterna följer gällande lagstiftning, styrdokument, strategier och rutiner och att de bedriver ett aktivt och förebyggande säkerhetsarbete på alla nivåer. Uppföljningen och förvaltningschefens planerade åtgärder ska dokumenteras. Säkerhetschefen lämnar varje år en sammanställning av förvaltningarnas säkerhetsarbete till kommundirektören.

Målarbetet för den förebyggande verksamheten kommer att följas upp varje år, inom ramen för dessa uppföljningar. Under de årliga uppföljningarna får förvaltningschefen till exempel redovisa hur verksamheterna tar ansvar för och har organiserat sitt systematiska brandskyddsarbete, vilka utbildningsinsatser de har genomfört och vilka åtgärder de har genomfört (riskhantering) utifrån bland annat den riskanalys som förvaltningen reviderar varje år när de planerar den övriga verksamheten. Uppföljningarna utgår från en kontroll av olika indikatorer som kan variera över tid.

5. Mål för det förebyggande arbetet

Nationella mål

Enligt lagen om skydd mot olyckor är det här de nationella målen och syftet med verksamheten som ska bedrivas:

- bestämmelserna i denna lag syftar till att i hela landet bereda människors liv och hälsa samt egendom och miljö ett med hänsyn till de lokala förhållandena tillfredsställande och likvärdigt skydd mot olyckor
- räddningstjänsten skall planeras och organiseras så att räddningsinsatserna kan påbörjas inom godtagbar tid och genomföras på ett effektivt sätt.

Mål

Enköpings kommun ska under mandatperioden 2015–2018 arbeta för att minska antalet bränder, olyckor och farliga utsläpp

Genomförande och uppföljning

Genom säkerhetsledningssystemet som antogs 2015 ska kommunledningen på ett tydligare sätt klargöra ansvaret mellan kommunens olika funktioner för de olika delarna inom säkerhetsområdet. Säkerhetschefen och förvaltningscheferna ska varje år göra en uppföljning av förvaltningarnas säkerhetsarbete, enligt kommunens säkerhetsledningssystem.

Utöver de förebyggande åtgärder som är redovisade i det här handlingsprogrammet finns det även andra sätt att minska antalet bränder. Det kan handla om att göra riktade insatser mot särskilt sårbara målgrupper inom ramen för lagen om skydd mot olyckor, till exempel riktade informationsinsatser om äldres säkerhet, brandsäkerhet och social oro. Polisen kommer att avlägga medborgarlöfte och även där har kommunen en viktig samverkansroll.

Uppföljning sker även i Räddningstjänstens årsredovisning och anges i indikatorer i den årliga verksamhetsplanen.

För att bidra till kommunens handlingsprogram ska varje nämnd utifrån det här dokumentet planera för att bedriva ett kontinuerligt förebyggande arbete inom ramen för lagstiftningen. Effekten mäts genom åtgärdernas påverkan på olycksstatistiken.